

Странджа. Древна, загадъчна, забулена в мъгли и предания. Планина, която пази тайни в своите зелени дебри и тихи долини. Но понякога тайните не са скрити само под вековни дървета или в останките от забравени светилища. Понякога те шепнат от самите имена на местата, стига да има кой да ги чуе.

Космическите тайни на странджанските имена

Пришълци от други планети или дълбоки познания за Вселената са белязали имената на селата в загадъчен триъгълник

текст и схеми Петко Илиев, снимка iStock

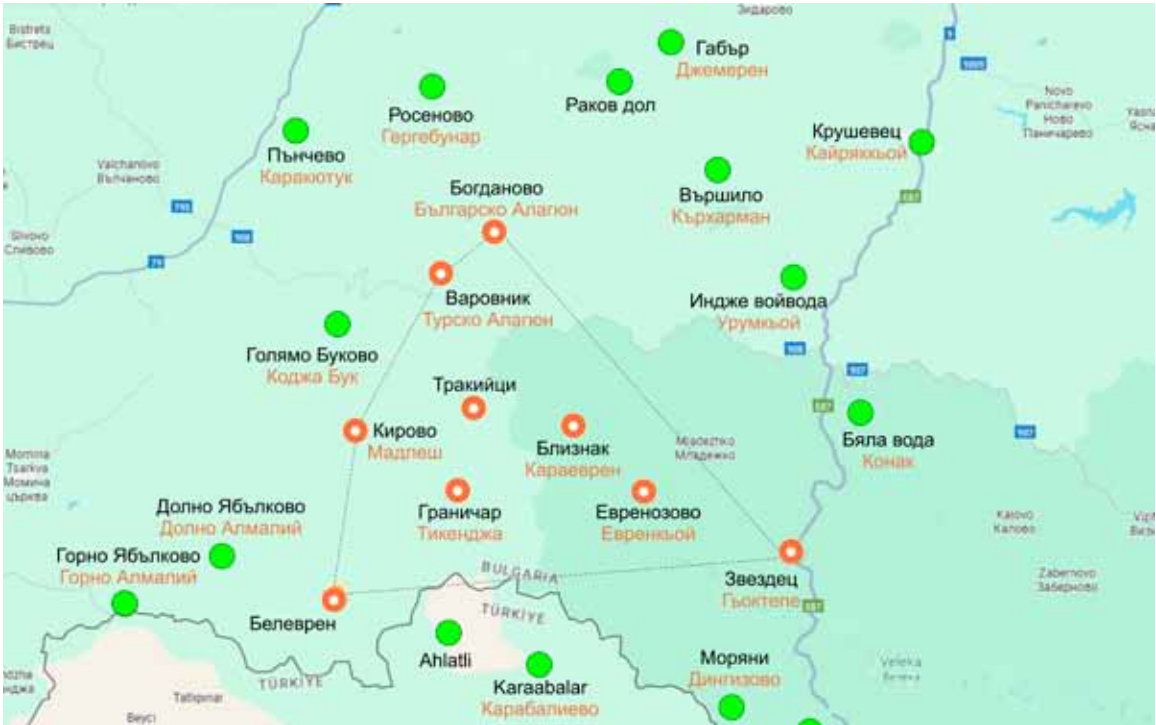
Забелязали ли сте колко често в Странджа отеква думата „еврен“ в имената на села и местности? Ако потърсите сведения за тези места в интернет, ще прочетете, че имената имат простичкия превод „гракон“ или „змеї“. Предания за змейове и самодиви витаят из планината, така че това изглежда логично. Но почакайте...

Бърза проверка в речника на съвременния турски език разкрива нещо друго: *evren* означава „вселена“, „космос“. Как е възможно една дума да носи толкова различни значения – митично създание и безкрайната шир на Космоса? Произходът на думите ни дава ключ. Оказва се, че и „гракон/змеї“, и „вселена/космос“ произлизат от един и същ старотюркски корен – глагола *evr̥itek* или *ev̥ir̥g*, означаващ „въртя (се)“, „обръщам (се)“,

Петко Илиев е бивш офицер от Военновъздушните сили, понастоящем ИТ специалист и докторант в Пловдивския университет. Автор е на научни трудове, с първи художествено-исторически роман в редакция и втори, който пише в момента.

РАЗХОДКА ПО ГРАНИЦИТЕ НА ЗОНАТА: ОБИКНОВЕНИТЕ ИМЕНА

Съвременните и старите имена на селата в Северозападна Странджа

Първо, нека се разходим около нашата Зона. Да чуем имената на селата, които я обграждат, и техните стари турски названия:

Вляво от Зоната: ▶ Горно/Долно Ябълково (Алмалий) – просто „Място с ябълки“.▶ Голямо Буково (Коджа бук) – „Голям шубрак/гора (край река)“.▶ Пънчево (Каракютук) – буквално „Черен пън“.▶ Росеново (Гергебунар) – „Кръгла чешма“ (като гергеф).	Вгясно от Зоната: ▶ Габър (Джемерен) – може би „Сбор на мъдреци/светци“.▶ Вършило (Кърхарман) – „Полски харман“.▶ Индже войвода (Урумкьой) – „Гръцко село“.▶ Бяла вода (Конак) – „Агминистративна сграда“.▶ Крушевец (Кайрякьой) – „Село с шистови камъни“.	Под Зоната: ▶ Ахметлер (Крушево) – очевидно свързано с круши.▶ Ахлати – „Ди́ва круша“.▶ Караабалар (Карабалиево) – „Черни аби“.▶ Чаглаук (Çağlayık) – „Каскага/малък водопад“.▶ Моряне (Дингизово) – от <i>deniz</i> (море/голямо езеро).▶ Бръшлян (Сармашик) – просто „Бръшлян“.

Какво забелязваме? Имената извън Зоната са го болка земни, описателни. Те говорят за ябълки и пънове, за чешми и гърци, за релеф, растителност, местни особености. Логични, разбираеми, местни топоними.

СТЪПКА В НЕПОЗНАТОТО: ИМЕНАТА В СЪРЦЕТО НА ЗОНАТА

А сега затаете дъх и прекратете невидимата граница. Влезте в Зоната. Чуйте имената тук:

- ▶ Богданово (Българско Алагюн) – ala + gŭp = Пъстър/Шарен ген. С повече допускания: Пъстро/Шарено слънце
- ▶ Варовник (Турско Алагюн) – същото име
- ▶ Кирово (Махдъолеш, Махдлеш/Маглеш) – ето тук става наистина странно. Възможен разбор: mañ + döl + eş = луна + зародиш/потомство/семе + свързване/принадлежност. „Лунно поколение“? „Лунен зародиш“?
- ▶ Белеврен (Белеврен) – тук е evren! „Бял еврен“. Дали е Бял змей или Бяла вселена?
- ▶ Граничар (Тукенджа) – може би от tek + yıldızca. Възможен превод: единишна + звездица. „Единишна звезда“?
- ▶ Тракийци – името е ново (от 1905 г.), но какво е било преди?
- ▶ Близнак (Караеврен) – отново evren! Kara + evren = Черен змей или Черна вселена
- ▶ Евренозово (Евренкьой) – трети път evren! Evren + köy = Змеєво село или Вселенско село
- ▶ Звездец (Гьоктепе) – gök + tepe = небе/синьо + хълм/върх. Преводът е ясен: „Небесен хълм“

„обгръщам“. Представата за змея като извиращо се, обгръщащо плячката си същество е ясна. Но и схващането за Вселената като нещо, което обгръща всичко съществуващо, е също толкова силна. Да не забравяме древните митове за космическата змия или дракон, който обгръща света, захапал опашката си в безкраен кръговрат...

Но нека оставим за момент езиковите лабиринти и се впуснем в едно пътешествие из Северозападна Странджа. Представете си една карта и очертайте с въображаема линия един определен участък. Ще го наречем „Зоната“. Защо? Скоро ще разберете.

КОСМИЧЕСКИТЕ ИМЕНА НА СЕЛАТА В ЗОНАТА

Виждате ли разликата? Тук имената не описват просто гървета и камъни. Те говорят за слънце и луна, за вселени, за звезди и небесни сводове. Сякаш не са дадени от земеделци и скотовъдци, а от поети, астрономи или мистици. Целият край сякаш трепти с космическа или митологична сила, скрита в имената.

И точно когато мистериата изглежда чисто етимологична и историческа, се появява още един смущаващ пласт. За да бъде загадката пълна, съществуват документиран разкази за наблюдения на странни същества, описвани като извънземни, имен-

но в околността на селата Кирово („Лунно поколение“?) и Богданово („Шарено слънце“?). Според разказите тези същества били дружелюбни и извършвали някаква дейност – копаели, търсели нещо в земята. Местните ги наричали „елени“. НЛО в село Кирово е описано в документален филм на Недялко Йорданов. Дали тези имена и тези случки са свързани?

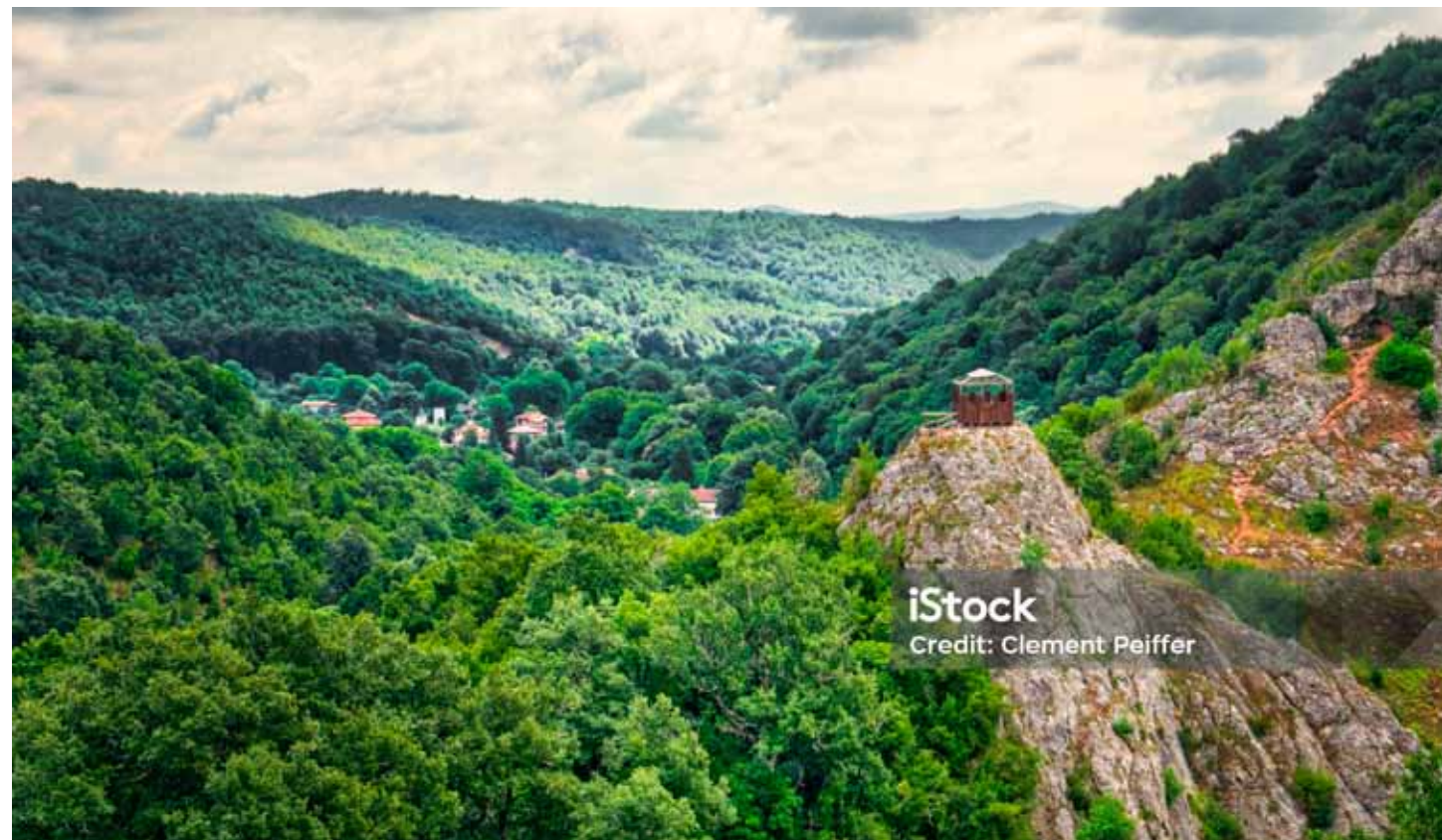
Може би ключът се крие дълбоко в миналото. Какво, ако турските имена не са измислени от османските заселници? Какво, ако те просто са превели на своя език имената, които вече съществували тук

от векове, дадени от траки или други древни народи, обитавали тези земи? Села като Белеврен пазят следи от дълбока древност – долмени на шепват за праисторически обреди, а близостта на римско селище говори за оживен живот векове преди идването на турците. Богданово, макар и основано в сегашния си вид през XIX век, лежи върху пластове история, стигащи до времето на траките.

Ако това е вярно, тогава странните, космически имена в „Зоната“ не са просто турски топоними. Те са капсули на времето, пренесли през хилядолетията истински сведе-

ния, древно знание или спомен за нещо изключително, случило се някога тук. Сведения за небесни явления, митологични вярвания или... нещо друго?

„Зоната“ в Странджа остава загадка. Дали имената са просто игра на думи и съвпадения? Или са древен код, който сочи към забравена история, свързваща земята със звездите, драконите и с Вселената, а може би и с посетители от други светове? Едно е сигурно – Странджа продължава да шепне своите тайни, предизвиквайки ни да слушаме внимателно. Какво още се крие в нейните тайнствени имена?

iStock
Credit: Clement Peiffer